

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента, Пчеліна Віталія Борисовича – на дисертацію Іванова Антона Олександровича «Адміністративно-правові засади надання медичних послуг в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

За даними проведених в Україні опитувань, населення вважає медиків однією з найкорумпованіших груп. Фахівці, у свою чергу, наголошують на нерациональному використанні коштів у цій галузі, незадовільному стані інфраструктури й обладнання, сумнівній якості ліків, ненадійному інфекційному контролі, тощо. Протидія порушенням у сфері охорони здоров'я, за оцінками експертів, може передбачати застосування таких заходів, як підвищення оплати праці медичного персоналу, офіційне запровадження платних медичних послуг або часткової оплати пацієнтом вартості наданих послуг у закладах охорони здоров'я, налагодження системи соціального та комерційного медичного страхування тощо. Проте службові зловживання у цій царині можуть виявлятися не лише під час надання певної послуги конкретному пацієнтові, а й у ширшому вимірі – через організацію непрозорих тендерних закупівель ліків, нецільове використання коштів міжнародних донорів, ухвалення національних і регіональних програм в інтересах зацікавлених груп, зокрема, фармацевтичних компаній. Названі чинники суттєво впливають на стан та якість надання медичних послуг в Україні. А від так не виникає сумніву, що А.О. Іванов обрав актуальну тему для свого дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до «Концепції розвитку системи громадського здоров'я», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р; «Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років», схваленої Міністерством охорони здоров'я

України від 23 березня 2015 р. № 11 (982); «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» схваленої указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

Мета роботи полягає в тому, щоб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, а також на основі аналізу наукових поглядів вчених і норм чинного законодавства України, визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад надання медичних послуг в Україні, а також на основі опрацювання найбільш позитивного зарубіжного досвіду окреслити напрямки вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відносини в досліджуваній царині.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Методологічною основою дослідження стали загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту й юридичної форми.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці вчених як у галузі теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, так і в галузі філософії, соціології тощо. Нормативною основою дисертації є норми чинних національних і міжнародних нормативно-правових актів, які визначають правові засади надання медичних послуг в Україні. Інформаційною й емпіричною базою дослідження є статистичні матеріали, довідкові та публіцистичні видання, аналітичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є однією із перших спроб комплексно, на підставі аналізу існуючих здобутків учених і норм чинного законодавства, визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад надання медичних послуг в Україні, а також на основі узагальнення найбільш позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання в цій сфері, визначити напрямки

вдосконалення відповідного адміністративного законодавства. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових теоретичних і практичних положень та висновків.

Насамперед, особливої уваги заслуговує висновок дисертанта про те, що медична послуга і медична допомога не тотожні поняття. Це пояснюється тим, що медична послуга є більш вузькою категорією ніж медична допомога через те, що вона має договірний характер, зосереджується на домовленостях між контрагентами, що передбачають персоналізацію та зазвичай включає платність її надання, чого не можемо сказати про “медичну допомогу”. Так як остання може включати в себе і комплекс медичних послуг, який надається всім фізичним особам без виключення. (с.55).

Здобувач цілком слушно обґрунтовує, що через комплексність регулювання надання медичних послуг, ми не можемо визнати правовідносини з надання медичних послуг як такі, що мають суто адміністративно-правовий характер. Втім, відзначено, що роль і місце адміністративного права в цій сфері найбільш яскраво виявляється тоді, коли мова йде про участь держави в організації, управлінні, фінансуванні системи надання медичних послуг, здійсненні нагляду та контролю за нею (с.57).

Заслуговує на увагу те, що автором було встановлено, що суб'єктами, які визначають правові засади державної політики в сфері надання медичних послуг в Україні, є органи публічної влади загальної та спеціальної компетенції, які системно та систематично взаємодіють між собою з питань державного управління охороною здоров'я. Так, до органів загальної компетенції віднесено: Президента України, Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим та її органи місцевого самоврядування, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації на цій території, Міністерство оборони України, та міністерства серед яких: Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України,

Міністерство транспорту, Міністерство інформаційної політики України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, місцеві державні адміністрації й органи місцевого самоврядування. В свою чергу серед спеціально уповноважених органів названо: Міністерство охорони здоров'я України та його управління, відділи та сектори, Національна служба здоров'я, Державний Експертний Центр МОЗ України, Центр громадського здоров'я МОЗ України, Державна служба України з лікарських засобів і контролю за наркотиками, Комітет Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, центри 112, Національна рада з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, Академія медичних наук, дослідницькі інститути, навчальні заклади та деякі інші (с.106).

Заслуговує на увагу те, що в роботі обґрунтовано, що розробка єдиного кодифікованого акта є важливим кроком у напрямку вдосконалення правового регулювання сфери медичних послуг, він має розвинути конституційні гарантії захисту життя та здоров'я людини, комплексно та системно, тобто послідовно й органічно, врегулювати не лише державні фінансові, але й організаційно-управлінські, юридичні, етичні та інші важливі засади і гарантії надання медичних послуг, з урахуванням реалій сьогодення та намічених векторів і перспектив подальшого розвитку галузі медичного обслуговування. Кодифікація має сприяти перетворенню законодавства з питань медичного обслуговування із сукупності нормативно-правових актів різної юридичної сили в цілісну, внутрішньо узгоджену, стабільну й ефективну систему регулювання відповідних суспільних відносин (с.167).

Цілком вдало здобувач відмічає, що незважаючи на ряд змін і перетворень, які відбулися протягом останніх років у сфері охорони здоров'я, правові засади надання медичних послуг у нашій державі все ще мають

суттєві проблемні моменти, вирішення яких потребує більш ретельної уваги, з боку держави в особі її компетентних органів і посадових осіб (с.168).

Заслуговує на увагу те, що здобувачем було обґрунтовано, що Україні найбільш вірним буде звертатися до досвіду держав, які поєднують бюджетне та страхове фінансування медичних послуг. Такий підхід з одного боку забезпечить належний рівень означеного фінансування без надмірного навантаження на бюджет, а з іншого – надасть можливість громадянам із низьким рівнем доходів чи, які перебувають у скрутній життєвій ситуації, у встановлених законом випадках, користуватися найбільш складними та дорогими медичними послугами за рахунок державного бюджету. Щодо управління, то тут, вочевидь, слід йти шляхом децентралізації, залишаючи за органами централізованого управління лише найбільш важливі функції, пов'язані із: формуванням відповідної політики, виробленням напрямків і заходів з її реалізації; визначенням гарантій прав користувачів медичних послуг; регулюванням оплати праці медиків; контролем тощо. (с.170).

Разом з тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Дисертант занадто захопився аналізом зарубіжного досвіду правового регулювання надання медичних послуг. Зазначеному питанню він присвятив аж 24 сторінки, однак можливостям його використання в Україні присвячено замало уваги.

2. У підрозділі 3.1, аналізуючи ефективність та дієвість контролю в сфері надання медичних послуг (с.127–128) дисертант поза увагою залишив питання аналізу форм громадського контролю в сфері надання медичних послуг, використання яких дозволяє вести ефективний діалог між громадськістю та державними органами та/або закладами охорони здоров'я України. На мою думку, варто було б більше уваги присвятити аналізу форм громадського контролю в зазначеній сфері.

3. Дисертантом не була вказана емпірична основа дисертаційного дослідження, тож виникає питання, чи розглядав автор статистичну інформацію під час проведення дисертаційного дослідження?

4. У підрозділі 2.2., розглядаючи систему та повноваження суб'єктів, що визначають правові засади державної політики в сфері надання медичних послуг в Україні, автор називає політичні партії. Зазначена точка зору, на наше переконання є спірною, що в першу чергу пов'язано із особливим правовим статусом партій. Крім того, в жодному нормативно-правовому акті прямо не визначаються повноваження політичних партій як суб'єктів громадського контролю в указаній сфері.

5. У підрозділі 3.1. дисертант слушно наголошує, що розробка єдиного кодифікованого акта є важливим кроком у напрямку вдосконалення правового регулювання сфери медичних послуг, він має розвинути конституційні гарантії захисту життя та здоров'я людини, комплексно і системно, тобто послідовно та органічно, врегулювати не лише державні фінансові, але й організаційно-управлінські, юридичні, етичні й інші важливі засади та гарантії надання медичних послуг, з урахуванням реалій сьогодення та намічених векторів і перспектив подальшого розвитку галузі медичного обслуговування, проте хотілося б щоб автор визначив власну точку зору щодо до того в якому саме кодифікованому нормативно-правовому акті слід закріпити основні засади правового регулювання сфери медичних послуг.

Вищенаведені зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку. Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових

висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих у роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема викладені в дисертації положення можуть бути використані: науково-дослідній сфері – як основа для подальших досліджень, присвячених адміністративно-правовим засадам надання медичних послуг в Україні; правотворчості – в ході внесення змін та доповнень до чинних законодавчих і підзаконних актів, що регулюють питання надання медичних послуг в Україні; правозастосовній діяльності – з метою підвищення якості та ефективності надання медичних послуг; освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисципліни «Адміністративне право».

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог МОН України.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади надання медичних послуг в Україні» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – вдосконалення адміністративно-правового забезпечення надання медичних послуг в Україні».

Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку

присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Іванов Антон Олександрович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Доцент кафедри
поліцейської діяльності та публічного адміністрування
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент**

В. Б. Пчелін

